

Wanneer U aan iemand vraagt enkele stedelijke functies van Oostende op te noemen, dan krijgt U direkt te horen dat Oostende een badstad, een havenstad, een vissersstad is. Weinigen denken eraan haar als garnizoensstad te vermelden. En dat was zij toch, praktisch ononderbroken, sinds het einde van de 16e eeuw tot op de dag van heden.

De piotten van het 3e Linie Regiment en onze Jantjes van de Zeemacht hebben onze stad doorgaans als een toffe garnizoensplaats beschouwd. Was dit in vorige eeuwen ook het geval? Zo een goed 200 jaren geleden zeker niet. Wel integendeel! Het was schoorvoetend en met tegenzin dat regimenten hier hun kwartieren kwamen betrekken.

Aan de basis van de afkeer van de militairen om in onze stad ondergebracht te worden lagen meerdere oorzaken.

Allereerst dient de eerder ellendige toestand aangestipt te worden waarin de meeste kazernesgebouwen verkeerden.

De twee stadskazernes, de "kazerne van de Witte Nonnen" langs de zuidkant van de latere Poststraat en de "kazerne van de Lijnbaan" langs de wallen aan de latere Jozef II straat waren in 1691 door de stad opgetrokken geworden in het laagste stadsgedeelte. Zij dropen dan ook van de gochtigheid.

De koninklijke kazernes in het noordelijke deel van de stad gebouwd lagen wel op wat hoger niveau en waren dus droger maar veelal hopeloos verouderd en in vervallen toestand. Het "Oud en het Nieuw Waals Kwartier", dat de ganse blok in beslag nam tussen de Langestraat, de Hertstraat, de Korte of Kleine Weststraat en de Kerremelk- of Christinastraat was werkelijk totaal uitgewoond. Van de oudste kazernewijk, het "Spaans Kwartier", tussen de Rechte Kerkstraat of Louisastraat, de Langestraat en de stadswallen waren slechts twee gebouwencomplexen overgebleven in het midden van de 18e eeuw. Enerzijds het "Klein Spaans Kwartier" ook "Kanonnierskwartier" genoemd aan de noordzijde van de Spanjaardstraat gelegen, aanleunend tegen de Blauwe Trappen of de Steegher, die op het noordeinde van de Louisastraat naar de stadswal leidde. Anderzijds het "Groot Spaans Kwartier", dat zich op de zuidkant van de Spanjaardstraat en de oostzijde van de Louisastraat hoekvormig uitstreckte. Deze gebouwen achtte men zelfs niet meer vatbaar voor enig herstel en men zorgde er alleen voor dat het pannendak geen water doorliet. Het enige nog enigszins in goede staat verkerende gebouw was het "Groot Kwartier". Het bestond uit twee vleugels, het "Paviljoen", op de oostkant van de Christinastraat en hierbijaanleunend het "Koninkinnekwartier", dat zich langs de stadswallen uitstreckte, langs de latere Van Iseghemlaan, tussen de Christinastraat en de Kalvermarkt of Vlaanderenstraat in.

Voortdurende klachten waren er niet alleen over de gebrekkige, verouderde en ongezonde kazernerij, maar ook over de misselijkmakende geuren die in en rond de stad hingen. En dit valt licht te begrijpen. Oostende beschikte in die tijd maar over een primitiefwerkende vuilnisdienst en zij bezat alleen een embryo van bovengrondse riolering. Alle vuile wateren stroomden langs de straatgoten naar de stadsgrachten. Stroomen is te sterk uitgedrukt, door de minieme niveauverschillen bleef het water op vele plaatsen staan, tot het geurend stinkend ging verdampen. In de bermen van de stadswal waren een reeks latrinen ingeplant. Vergaarbakken van huis- en straatvuil, dat door het mestschip moest worden weggevoerd, trof men hier ook aan. Natuurlijk belandde een deel van dit vuil in de stadsgrachten, die uitgroeiden tot een open rioolcollector. Wanneer U weet dat het zeewater uit de stadsgrachten slechts om de 14 dagen werd verversd via de Blauwe Sluis of de Sinte-Catherinasluis, dan kunt U best begrijpen dat de stad omgeven was door een krans van "pestilente uitwasemingen". Westelijke winden brachten hier geen verluchting aan. Zij voerden eerder de onaangename geuren van de drie stadsgrachten, die op de

brede westflank waren uitgegraven, en de overnatte lucht van de pas in 1745 bedijkte Sinte-Katherinapolder over de stad aan. Talrijke soldaten leden dan ook aan moeraskoorts, ziekte, die eerst in de tweede helft van de 19e eeuw geleidelijk uit onze streken zou verdwijnen door de steeds betere drooglegging van de ons omringende polders en de aanleg van een ondergronds rioleringsnet in de stad.

Zoals in andere garnizoenssteden hadden onze soldaten hier hun militaire oefeningen uit te voeren, hun wachtbeurten te kloppen enz. Te Oostende kregen zij nog een supplementaire opdracht te vervullen nl. allerlei kwarweitjes opknappen aan de vestingen. Een zeestad zoals Oostende heeft altijd te lijden onder het beuken van de golven en het eeuwig jagen van de wind. Na iedere storm werden soldaten opgetrommeld om palissaden opnieuw recht te zetten, om ingebeukte wachthuisjes op te kalefateren, om uitgevloeiende kofferstenen van de zeedijk weer op hun plaats te sjouwen. Vooral de wind zorgde voor narigheid, op de N.W.-flank van de stad. Het duin- en strandzand werd er de voorgrachten in gejaagd, kwam over de bedekte weg te liggen en vulde de noordelijke hoofdgracht op. Constant viel er te werken met schop en "korte-wagen" of "pupegalle" om het ingewaaide zand weg te voeren.

Sommige soldaten zagen tegen dit bijkomend werk niet op. Dit liet hun immers toe hun mager soldij wat aan te dikken. En dit was wel nodig voor wie te Oostende op kwartier lag. Het bier, de wijn, de jenever, de tabak, alles was er veel duurder dan in de steden van het binnenland.

De slechte behuizing, de ongezonde lucht, het bijkomend werd, de hoge prijzen, allemaal factoren om Oostende toch niet als een ideale garnizoensstad te gaan aanschouwen.

Onder de militairen, die soms in bedenkelijke omstandigheden waren geronseld, kwam er dan ook, vaker dan elders in het land, desertie voor. Officieren waren dan ook constant op hun hoede. Dit alles leidde onder de militairen tot een sfeer van nervositeit, tot spanningen, tot incidenten, waarvan hieronder een voorbeeld.

Op een zonnige dag in het begin van de maand juli 1769, had een majoor, die bij de manschappen al weinig was geliefd, in een kwade bui, met het platte van zijn sabel, een korporaal zo hard op het hoofd geslagen dat deze man op de grond stuikte. Dit namen de soldaten niet. Moe van de plagerijen, van het militair leven in het onhebbelijke Oostende, besloten een aantal soldaten bij de eerste gunstige gelegenheid te deserteren.

Op zondagavond 9 juli 1769 gaven de officieren een galasouper gevolgd door een galabal, waarop de Oostendse "Beau-monde", dit zijn de vooraanstaanden van de stad, hun dames en huwbare dochters waren uitgenodigd. Een half uur na middernacht kwam men de feestelijke stemming storen met de melding dat vier soldaten hun post hadden verlaten en op de loop wæen gegaan.

Onmiddellijk trokken officieren met de nodige manschappen de stad in, doorzochten de vestingswerken, de omgeving. Tevergeefs, zij konden de hand niet leggen op de voortvluchtigen. Nog dezelfde morgen werd een onderzoek ingesteld. Een 30-tal soldaten werd aan een grondig verhoor onderworpen. Tenslotte werden zes onder hen in de boeien geslagen. Zij verschenen voor de garnizoenskrijgsraad, die hen schuldig bevond aan de organisatie van een desertiekomplot. Blijkbaar waren deze soldaten onderling overeengekomen om met pak en zak heimelijk de stad te verlaten en zich desnoods met wapens in de aanslag te verzetten tegen alwie dit zou willen verhinderen.

Twee onder hen werden naar de galg verwezen. Drie zouden met de spitsroeden worden bestraft. Tenslotte werd een, veroordeeld tot 30 dagen gevangenisstraf, op water en brood.

Op 17 juli 1769 werden de vonnissen voltrokken op het Galgenveld, even buiten de Westpoort. In een bui van grootmoedigheid en vergevensgezindheid en ook om wat sympathie bij het soldatenvolk te herwinnen liet de majoor de tot 30 dagen gevangenisstraf veroordeelde vrijuit gaan. Hij stond ook toe dat een der ter dood veroordeelden in de plaats van de ontorende straf van de "stropade" te moeten ondergaan, mocht gehalsrecht worden.

Het was in die jaren de gewoonte in onze stad dat na een terechtstelling van militairen betrouwbare ingezetenen van de stad een omhaling deden onder de burgers om de nodige gelden in te zamelen voor de aankoop van een doodskist, het houden van een rouwdienst en een sobere begrafenis.

Twee burgers, toevallig twee schoenlappers trokken met deze opdracht door de stad. Een splinternieuw aangestelde aalmoezenier van het regiment van Vierset, een Kapucijn, Pater Joseph-Marie-Robert vertrouwde het gehele gedoe niet en wenste een zekere controle op de geldinzameling uit te oefenen. Dat was verkeerd. Dat men in dergelijke triestige omstandigheden het aandurfde aan de eerlijkheid te twijfelen van hulpvaardige burgers, dat was te veel. Langs de pastoor om werd onze pater diets gemaakt dat hij zelf kon opdraaien voor de onkosten van de uitvaart van de terechtgestelde militairen. Pater Joseph kon dan ook niets anders doen dan twee soldatenvrouwen uit te zenden om van deur tot deur schooiend wat geld bijeen te krijgen. Veel bracht het niet op. De meeste Oostendse deuren bleven potdicht uit reactie op de onzinnige argwaan van de pater-aalmoezenier. Het Oostendse Magistraat, door dit incident ook in zijn wiek geschoten, schreef een vlammende protestbrief naar de generale staf te Brussel. In zijn verantwoording kon onze arme pater alleen wijzen op het hem dubieus voorkomende beroep van de geldinzamelaars. Bij de begrafenis van de twee soldaten bleef pater Joseph wijselijk thuis. Hij zond de hulp-aalmoezenier Pater Prudent om de rouwdienst uit te voeren.

Men zou kunnen denken dat het harde optreden van de hogere leiding t.o.v. desertie en desertiepogingen een afschrikwekkend resultaat zou hebben. Niets is minder waar. De desertie uit Oostende ging verder door. Tussen midden oktober en midden november 1773 waren er niet minder dan 20 soldaten die in alle stilte ervan ondertrokken, zwemmend over de stadsgrachten of een achteloos niet verankerde of aan de ketting gelegde jol ontputselden om de geul over te steken.

Oostende was nu eenmaal niet in de 17e en 18e eeuw een aangename garnizoensstad.

D. FARASYN

— — — — —  
KENT U "DE MELKRONDE" ?

Lijn 7 van de stedelijke stadsbuslijnen neemt zeker het traject waarin de meeste bochten gelegen zijn. Naar het schijnt zo'n 25-tal tussen station en Steense Dijk. Als de buschauffeurs en ook wel de reizigers over die lijn spreken dan duiden ze die aan als 'de Melkronde'.

Uit de volksmond wordt immers opnieuw het dialect geboren. Na "de chocolate tram", "de kluute tram", "Kamietje" nu ook "de Melkronde".

O. VILAIN

— — — — —  
TEKSTOVERRIDE UIT "DE PLATE" IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE